

ZOEKKAART KOOLSOORTEN

Zaden bewaren bij de ijsberen Op Spitsbergen bewaren we plantenzaden hoog en droog, veilig in een ijsberg. Het vriest hier altijd 18 graden en zo blijven de zaden lang goed. Zoveel zaden bij elkaar noemen we een genenbank. In de ijsberg bewaren we zaden uit de hele wereld. Het zijn zaden van planten die we kunnen eten, zoals granen, aardappelen, bieten en groenten. Uit Nederland zijn 18.000 verschillende soorten zaden opgeslagen.

Waarom zaden in de bank? In deze genenbank zijn van alle belangrijke plantensoorten en plantenrassen de zaden opgeslagen. Het zijn soorten en rassen die we nu niet gebruiken in de land en tuinbouw. Zo zorgen we ervoor dat we deze planten later altijd nog kunnen laten groeien. Nu gebruiken we misschien niet alle zaden, maar later als het klimaat bij ons warmer of kouder wordt hebben we ze misschien nodig. Of als je ouder wordt vind jij die andere soort bloemkool misschien wel lekkerder. Door de genenbank bewaren we de biodiversiteit die we later nodig kunnen hebben.

Hoe worden genenbanken gevuld? Alle eetbare planten komen in de vrije natuur voor op speciale plaatsen op de wereld, de gebieden van oorsprong. Plantenveredelaars hebben eeuwen lang planten voor de akkerbouw en tuinbouw gekweekt met een speciale eigenschap. Bijvoorbeeld rode kolen met grote bladeren. Hierdoor is onze rode kool ontstaan. Voor de genenbank verzamelen we zaden van zowel de wilde planten als van de gekweekte planten. De zaden van beide soorten planten zijn belangrijk. Ook die van de wilde planten omdat die bijvoorbeeld minder gevoelig zijn voor ziekten.

Variatie Er bestaan veel verschillende soorten planten en dieren. Soms lijken ze erg op elkaar maar verschillen ze in kleur, vorm of bijvoorbeeld smaak. Dan is er meestal sprake van een ander ras van dezelfde soort. In de natuur heb je veel variatie. Deze wordt veroorzaakt door eigenschappen die iedere plant of dier via zijn ouders krijgt: de erfelijke aanleg. De combinatie van alle erfelijke eigenschappen (erfelijke variatie) van planten en dieren bij elkaar noemen we de biodiversiteit. Planten en dieren samen vormen de landschappen die ook bij de biodiversiteit horen.

Wat is biodiversiteit? De variatie in planten en dieren die we om ons heen zien noemen we biodiversiteit. Planten en dieren vormen samen de landschappen die ook bij de biodiversiteit horen. In de natuur zien we veel verschillende planten en dieren. Soms lijken ze veel op elkaar. Sommige verschillen enkel in kleur, vorm of bijvoorbeeld smaak. Dan is er meestal sprake van een ander ras van dezelfde soort. De verschillen tussen soorten en rassen worden veroorzaakt door verschillen in erfelijke aanleg: in de eigenschappen die afkomstig zijn van de ouders. Dat noemen we

erfelijke variatie. Die erfelijke variatie is een belangrijk onderdeel van de biodiversiteit. Darwin was één van de onderzoekers die het belang van erfelijke variatie inzag.

Wat Darwin ontdekte Darwin was ontdekkingsreiziger die ontdekte dat de ene plant beter groeit in het ene klimaat of op een speciale bodem dan de ander. Dit wordt veroorzaakt door verschillen in erfelijke aanleg. De plant die het beste is aangepast leeft bijvoorbeeld langer of geeft meer zaden voor nieuwe planten. De sterkste planten die goed passen in hun natuurlijke omgeving blijven zo over. Dat noemen we natuurlijke selectie. Zo ontdekte Darwin het belang van de erfelijke variatie. Thuis in Engeland ontdekte Darwin dat de kwekers van kool ook gebruik maakten van erfelijke variatie. Ze wonnen zaad van de koolplanten met de meeste bladeren. Uit die zaden groeiden weer planten met veel blad. Door deze kunstmatige selectie zijn nieuwe rassen ontstaan. Dat is de basis van de plantenveredeling.

Kunstmatige selectie Koolplanten zijn er in verschillende soorten en rassen. Ze variëren in vorm, kleur en grootte van de planten. Van de ene koolsoort is de wortel eetbaar (koolraap) en van de andere de stengel (koolrabi). Bij spruitkool wordt de knop, de spruit, gegeten. Van veel soorten is het blad eetbaar (witte kool, Chinese kool, rode kool) en soms gaat het om de bloem (broccoli, bloemkool). Bij koolzaad is het zaad een bron van olie. Deze verschillen tussen koolplanten zijn het resultaat van selectie. Plantenveredelaars gebruiken iedere keer zaad van de beste planten van een ras. Na lange tijd ontstaat dan een nieuw plantenras.

Koolveredeling in Noord-Holland Noord-Holland ligt dicht bij Amsterdam waar groenten worden verkocht. Er waren vroeger weinig wegen, maar des te meer sloten. Via de sloot werd de groente vervoerd. In de Middeleeuwen al hadden de Westfriezen een naam als producent van groenten waaronder kool en uien. De zware grond was hier heel geschikt voor deze groenten. Rond 1800 kwamen er gespecialiseerde zaadproducenten en handelaren in zaden van koolplanten. De handelaren wilden betere planten en verzamelden de zaden van goede koolplanten. Zo ontstond in West-Friesland de veredeling van koolplanten.

Is kool gezond? In Nederland wordt veel kool gegeten. De meeste koolsoorten zijn winterhard (ze gaan in de winter niet dood) en zijn een groot deel van het jaar vers verkrijgbaar. Veel soorten worden gekookt gegeten of in salades verwerkt. Zwarte witte kolen (tot wel 14 kg) worden gebruikt voor het maken van zuurkool. Die is heel lang houdbaar in een zuurkoolvat. Kool is arm aan calorieën, je wordt er niet dik van. Kool is ook nog gezond omdat er veel calcium, magnesium en ijzer zit en rijk is aan voedingsvezels en aan de vitamines A, B9, C en E.

ZOEKkaart

om zelf

KOOLSOORTEN

te herkennen

www.bejo.nl

Centrum voor Genetische Bronnen Nederland
www.cgn.wur.nl

Veldwerk Nederland

www.veldwerknederland.nl

© Veldwerk Nederland

WAT IS DAT VOOR SOORT KOOL?

CHINESE KOOL

SPITSKOOL

RAAPSTEEL**SPRUITKOOL**

PAKSOY

BOERENKOOL**KOOLRABI****KOOLRAAP**

MEIRAAPJES

BLOEMKOOL

BROCCOLI

SAVOOIEKOOL**WITTE KOOL**

RODE KOOL

